

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ภาพเด็กและการถอดรหัสความหมายในละครโทรทัศน์ช่วง 'พรีมไทม์'" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงพรีมไทม์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หัตถ์บท (Textual Analysis) และแนวคิดการเล่าเรื่อง

สำหรับกระบวนการสร้างภาพเด็ก ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทบุคคล โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ผลิต (Depth Interview) ที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการสื่อความหมาย อันได้แก่ ผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบท ผู้คัดเลือกนักแสดงและผู้กำกับ ประกอบแนวคิดการใส่รหัสและแนวคิดกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ และจัดวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) มาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาการถอดรหัสของผู้ชม โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ในการศึกษาภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงพรีมไทม์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเรื่องภาพเด็กจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1.1 บทละครโทรทัศน์เรื่องที่คัดเลือกมา รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น บทวิจารณ์ละครโทรทัศน์ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ นิตยสารและอินเทอร์เน็ต โดยเน้นบทวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาพเด็กในละครโทรทัศน์

1.2 ผู้วิจัยทำการบันทึกละครโทรทัศน์ที่ต้องการศึกษาและขอความร่วมมือจากบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์เรื่องที่ต้องการศึกษาในรูปแบบของวิดีโอซีดี

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ผู้วิจัยทำการศึกษากระบวนการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ผลิตและข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ชม ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ผลิต ได้แก่ ผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบท ผู้คัดเลือกนักแสดงและผู้กำกับละครโทรทัศน์ที่มีส่วนในกระบวนการสื่อความหมายภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องที่เลือกมาวิเคราะห์

2.2 กลุ่มผู้ชม ได้แก่ เด็กและผู้ใหญ่ ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ติดตามรับชมละครโทรทัศน์เรื่องที่ศึกษาและมีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ในประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ละครโทรทัศน์ ละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ที่ผู้วิจัยทำการศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกสุ่มตัวอย่างแบบคัดเลือก (Selective Sampling) โดยเลือกละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงไพรม์ไทม์ระหว่างเดือน ต.ค.-ธ.ค. ปี พ.ศ. 2548 ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7 และโมเดิร์นไนน์ทีวี โดยคัดเลือกทั้งละครโทรทัศน์ที่มีตัวละครเด็กเป็นตัวละครหลักและตัวละครรอง อันได้แก่

สถานีฯ/ วัน	จ.-อ.	พ.-พฤ.	ศ.-ส.-อา.
3	ราชินีหมอลำ	สองเรานิรันดร	รักของนายดอกไม้
5	หัวใจซ็อกโกแลต	รักหลอกๆ อย่าบอกใคร	-
7	เหนือทรายใต้ฟ้า	รุ่งเคียงดาว	สืบสาวรารัก
โมเดิร์นไนน์ทีวี	-	-	ในฝัน (เสาร์-อาทิตย์)

จากละครโทรทัศน์ทั้ง 9 เรื่องที่ออกอากาศระหว่างเดือน ต.ค.-ธ.ค. ปีพ.ศ. 2548 ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกละครโทรทัศน์จำนวน 4 เรื่องที่มีตัวละครเด็กตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยต้องการอันได้แก่

- **ราชินีหมอลำ** มีตัวละครเด็กหญิงสองคน คือ นิม เป็นน้องสาวของนางเอกและเด็กหญิงค่านาง เป็นนางเอกตอนเด็ก

- สองเรานิรันดร มีตัวละครเด็กชายหนึ่งคน คือ โขดา เป็นหลานชาย
ของนางเอก

- รักของนายดอกไม้ มีตัวละครเด็กชายและหญิงอย่างละคน คือ ราช
พฤกษ์ และ พวงชมพู ตอนเด็ก

- สืบสาวราวรัก มีตัวละครเด็กชาย 3 คนและเด็กหญิง 1 คน โดย
เด็กชาย คือ เชื่อม เป็นเด็กวัดที่สนิทสนมกับพระเอก เด็กชายกริชและเด็กชายกนิษเป็นพระเอก
และพี่ชายตอนเด็ก ส่วนเด็กหญิง คือ ลูกน้ำ เป็นน้องสาวต่างมารดาของนางเอก

2. กลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์ เมื่อทำการเลือกละครโทรทัศน์ที่ต้องการศึกษาแล้ว
ทำให้ทราบรายชื่อผู้ผลิตที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการสื่อความหมายภาพเด็กในละครโทรทัศน์
เรื่องที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ผู้เขียนบทและผู้กำกับ จากละครโทรทัศน์ที่เลือกศึกษา อันได้แก่

- ราชินีหมอลำ บทประพันธ์และบทโทรทัศน์โดย บุตรรัตน์ บุตรพรหม
กำกับการแสดงโดย ชูศักดิ์ สุธีธรรม

- สองเรานิรันดร บทประพันธ์และบทโทรทัศน์โดย สมภพ ผูกพันน้อย
กำกับการแสดงโดย วรวิทย์ ศรีสุภาพ

- รักของนายดอกไม้ บทประพันธ์และบทโทรทัศน์โดย พิง ลำพระเพลิง
กำกับการแสดงโดย นกตล มงคลพันธ์

- สืบสาวราวรัก บทประพันธ์โดยเจษฎา ปลอดภัย
บทโทรทัศน์ โดย ช่างปั้นเรื่อง
กำกับการแสดง โดย วีระชัย รุ่งเรือง

3. ผู้ชมละครโทรทัศน์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้ชมเป็นกลุ่มเด็กและกลุ่ม

ผู้ใหญ่

- กลุ่มเด็กทำการสุ่มตัวอย่างจากเด็กวัย 6-9 ปี โดยไม่จำกัดเพศที่ศึกษา
ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

- กลุ่มผู้ใหญ่ ทำการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มคนทำงาน อายุระหว่าง 25-50
ปี ซึ่งนับเป็นช่วงอายุของคนวัยทำงาน โดยไม่จำกัดเพศ อาชีพและการศึกษา ที่อาศัยใน
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร สำหรับข้อมูลประเภทเอกสาร ผู้วิจัยจะทำการเก็บ
รวบรวม ดังนี้

- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับละครโทรทัศน์ที่ศึกษา เช่น บทวิจารณ์ละคร
โทรทัศน์ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ นิตยสารและอินเทอร์เน็ต โดยเน้นบทวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาพ
เด็กในละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยจะจัดเก็บโดยแยกเป็นหมวดหมู่โดยแบ่งตามละครโทรทัศน์แต่ละเรื่อง

- ผู้วิจัยทำการบันทึกละครโทรทัศน์ที่ต้องการศึกษาและขอความร่วมมือ
จากบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์เรื่องที่ต้องการศึกษาในรูปแบบวิดีโอซีดี

2. ข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้ชม

1) กลุ่มผู้ผลิต ได้แก่ ผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบท ผู้กำกับละครโทรทัศน์ และผู้
คัดเลือกนักแสดง ที่มีส่วนในกระบวนการสื่อความหมายภาพเด็กในละครโทรทัศน์เรื่องที่เลือกมา
วิเคราะห์ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (Depth Interview) โดยประเด็นใน
การสัมภาษณ์มีดังนี้

- ผู้ประพันธ์และเขียนบทโทรทัศน์ ในการสัมภาษณ์จะเน้นที่ประเด็นเรื่อง
ภาพเด็กทั่วไปในความคิดของผู้ประพันธ์เรื่องและผู้เขียนบท เปรียบเทียบกับภาพเด็กในละคร
โทรทัศน์เรื่องที่เขียน กระบวนการในการสร้างภาพเด็กตลอดจนข้อจำกัดในการสร้างภาพเด็ก

-ผู้คัดเลือกนักแสดง คำถามในการสัมภาษณ์มุ่งเน้นในเรื่องการตีความภาพเด็กจากบทละครโทรทัศน์ที่นับเป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดภาพเด็ก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคัดเลือกนักแสดง

-ผู้กำกับ คำถามในการสัมภาษณ์มุ่งเน้นในเรื่องการตีความภาพเด็กจากบทละครโทรทัศน์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดภาพเด็กในขั้นตอนการกำกับการแสดง เพื่อให้ทราบถึงความคิดของผู้ผลิตซึ่งส่งผลต่อภาพที่ถูกผลิตและถ่ายทอดสู่สังคม

2) กลุ่มผู้ชม ได้แก่เด็กและผู้ใหญ่ ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ติดตามรับชมละครโทรทัศน์เรื่องที่ศึกษาและมีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ในประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งใช้การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ในการเก็บข้อมูล โดยจัดกลุ่มตัวอย่างทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เป็น 3 กลุ่มๆ ละ 8 คน รวม 6 กลุ่ม โดยจะให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 กลุ่มชมตัวอย่างละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องจากแหล่งข้อมูลประเภทวีซีดี เมื่อชมตัวอย่างละครโทรทัศน์เสร็จ ผู้วิจัยจะดำเนินการสนทนา (Moderator) ซึ่งจะเป็นผู้เตรียมคำถามให้อยู่ในประเด็นและได้ข้อมูลตรงกับที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ถึงมกราคม พ.ศ. 2549 โดยในเดือนตุลาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2548 ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลละครโทรทัศน์และสัมภาษณ์วิทยากรตลอดจนจัดสนทนากลุ่มตัวอย่างเด็กและผู้ใหญ่ และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) เพื่อทำการวิเคราะห์ตัวบท เพื่อหาความเป็นจริงเกี่ยวกับภาพเด็กและบทสรุปจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ภาพเด็กในละครโทรทัศน์ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) จากละครโทรทัศน์เพื่อหาข้อสรุปว่าภาพของเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการเล่าเรื่อง (narrative) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ภาพเด็กที่

ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ โดยวิเคราะห์ตามองค์ประกอบสำคัญในการเล่าเรื่องว่าแต่ละองค์ประกอบมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดภาพเด็กในเรื่องอย่างไร ดังนี้

- 1.1 โครงเรื่อง (Plot)
- 1.2 แก่นเรื่อง (Theme)
- 1.3 ความขัดแย้ง (Conflict)
- 1.4 ตัวละคร (Character)
- 1.5 บทสนทนา (Dialogue)
- 1.6 ฉาก (Setting)
- 1.7 มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

2. การศึกษาระบวนการสร้างภาพเด็ก เป็นการศึกษาถึงกระบวนการและความคิดของผู้ผลิตในการสร้างภาพเด็ก รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างภาพเด็ก โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและใช้แนวคิดการสื่อความหมายและการผลิตละครโทรทัศน์ในการทำความเข้าใจว่าแต่ละขั้นตอนมีการสร้างภาพเด็กอย่างไร โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

2.1 Pre-production	ขั้นเตรียมการก่อนการถ่ายทำ
2.2 Production	ขั้นตอนในการถ่ายทำ
2.3 Post-production	ขั้นประเมินผลหลังการถ่ายทำ

จากขั้นตอนการผลิตละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยพบว่าขั้นตอนที่มีส่วนสำคัญต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์ ได้แก่

- ขั้นตอนการประพันธ์และเขียนบทโทรทัศน์ อยู่ในขั้นเตรียมการก่อนการถ่ายทำ (Pre-production) ผู้เขียนบทสร้างภาพเด็กโดยมีบทประพันธ์หรือนวนิยายเป็นตัวกำหนดหรือไม่ และทั้งสองลักษณะส่งผลต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์อย่างไร

- ขั้นตอนการคัดเลือกนักแสดงอยู่ในขั้นเตรียมการก่อนการถ่ายทำ (Pre-production) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการคัดเลือกนักแสดง ทำการตีความลักษณะตัวละครและคัดเลือกนักแสดงมาทำหน้าที่ถ่ายทอดลักษณะตัวละครอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างเป็นตัวกำหนด

- ขั้นตอนการกำกับการแสดง อยู่ในขั้นการถ่ายทำ (Production) ผู้กำกับการแสดงมีการตีความและถ่ายทอดภาพเด็กในละครโทรทัศน์อย่างไร ตลอดจนมีปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวกำหนดในการสร้างภาพเด็กในละครโทรทัศน์ในขั้นตอนนี้

3. ศึกษาความคิดเห็นของผู้รับชมที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบการตีความของผู้รับชมทั้งสองกลุ่มต่อภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์ และวิเคราะห์ถึงการตีความความหมายที่เหมือนและแตกต่างของผู้ชมแต่ละกลุ่ม ตลอดจนวิเคราะห์หาความสอดคล้องหรือขัดแย้งของการตีความความหมายของผู้ชมทั้งสองกลุ่มที่เป็นคู่ตรงข้ามกัน รวมทั้งเปรียบเทียบกับการใส่รหัสของผู้ผลิต

3.5 การนำเสนอผลการวิจัย

เมื่อทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลโดยเรียงตามลำดับประเด็นดังต่อไปนี้

1. ภาพเด็กที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์มีลักษณะอย่างไรและกระบวนการสร้างภาพเป็นอย่างไร

2. การตีความของเด็กและผู้ใหญ่ต่อภาพเด็กในละครโทรทัศน์ช่วงไพรม์ไทม์เป็นอย่างไร